

Sygn. akt I ACa 628/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jakub Rusiński
Sędziowie:	SA Dariusz Janiszewski SA Barbara Lewandowska (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Justyna Pozarowczyk-Wardowska

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa A. R. w W.

przeciwko G. P.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 17 marca 2015 r. sygn. akt I C 718/14

oddala apelację.

SSA Barbara Lewandowska SSA Jakub Rusiński SSA Dariusz Janiszewski

I ACa 628/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił powództwo A. R. w W. przeciwko pozwanemu G. P. o zapłatę kwoty 99.815,77 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 września 2013 r. z tytułu zwrotu udzielonego mu dofinansowania w ramach S. O. ułatwiającego start młodym rolnikom.

Sąd pierwszej instancji powołał się na następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Pozwany urodził się w dniu (...) Od urodzenia mieszkał z rodzicami J. i F. P., prowadzącymi gospodarstwo rolne w P., składające się z 6 geodezyjnie wyodrębnionych działek gruntu o łącznej powierzchni 14,24 ha. Pozwany od dzieciństwa pomagał rodzicom w prowadzeniu tego gospodarstwa, za wyjątkiem okresu lat 1996 – 1998, gdy pracował w stoczni oraz trzynastu miesięcy w latach 2001 – 2002 w związku z pobytem w zakładzie karnym. Po śmierci matki pozwany wraz z siostrą M. P. i ojcem F. P. odziedziczyli po niej po 1/3 jej udziału w prawie własności dwóch działek,

a w dniu 17 grudnia 2004 r. ojciec i siostra pozwanego darowali mu swoje udziały w prawie własności pozostałych działek tworzących wspomniane gospodarstwo rolne. Jak jednak ustalił Sąd Okręgowy, pozwany już w okresie około 2 lat poprzedzających zawarcie umowy darowizny faktycznie prowadził to gospodarstwo i samodzielnie podejmował dotyczące go decyzje.

W dniu 4 czerwca 1994 r. pozwany ukończył naukę w Liceum Zawodowym przy Zespole Szkół (...) w M. w specjalności mechanik obróbki skrawaniem i uzyskał tytułu robotnika wykwalifikowanego w tym zawodzie oraz złożył egzamin dojrzałości. Od dnia 17 grudnia 2004 r. pozwany podlegał ubezpieczeniu społecznemu jako rolnik prowadzący gospodarstwo rolne, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. Wcześniej w okresie od 1987 do 1993 roku pozwany podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników jako domownik.

W styczniu 2005 r. pozwany złożył do powodowej Agencji wnioski o dofinansowanie w wysokości 50.000 zł z programu sektorowego „U.”, wskazując w treści wniosku, że samodzielne prowadzenie gospodarstwa rolnego rozpoczął w dniu 17 grudnia 2004 r. i że podlega ubezpieczeniu KRUS jako prowadzący gospodarstwo rolne. Pozwany nie wspominał w tym wniosku o okresie, w którym podlegał ubezpieczeniu w KRUS jako domownik rolnika. Wskazał nadto we wniosku, że nie spełnia w tej dacie kryterium kwalifikacji zawodowych i że uzupełnienie przez niego wykształcenia nastąpi w okresie 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego. Jednocześnie w treści wniosku pozwany stwierdził, że posiada kwalifikacje zawodowe w postaci wykształcenia średniego nierolniczego i co najmniej 3-letni staż pracy w gospodarstwie rolnym.

Na skutek powyższego wniosku pozwany w dniu 11 maja 2005 r. zawarł z powódką umowę, przyznającą mu dofinansowanie w kwocie 50.000 zł w ramach S. O. „(...)”, mające na celu ułatwienie startu młodym rolnikom oraz w ramach uzupełnienia tego Programu, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia S. O. „(...)” (Dz.U. Nr 207, poz.2117). Powódka wypłaciła pozwanemu powyższe środki w dniu 21 lipca 2005 r. Wspomniana wyżej umowa określała zasady zwrotu przyznanej kwoty.

Pozwany w myśl § 5 umowy zobowiązał się do wypełnienia zobowiązań określonych w Programie i Uzupełnieniu Programu, w szczególności do uzupełnienia wykształcenia w celu spełnienia wymogu dotyczącego kwalifikacji zawodowych w przypadku, gdyby wymóg ten nie był spełniony w dniu złożenia wniosku o dofinansowanie realizacji projektu oraz do złożenia w Oddziale Regionalnym dokumentów potwierdzających wypełnienie przez beneficjenta zobowiązań przed upływem 5 lat od rozpoczęcia prowadzenia realizacji projektu. W § 6 pkt 1 umowy pozwany zobowiązał się do zwrotu pomocy wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od dnia wypłacenia mu środków przez Agencję, w przypadku m.in. niewypełnienia co najmniej jednego z zobowiązań, o których mowa w § 5 ust.1 umowy. Zgodnie z § 8 umowy stron zabezpieczeniem jej należytego wykonania przez pozwanego stał się weksel niezupełny wraz z deklaracją wekslową sporządzoną na formularzu przekazanym pozwanemu przez Agencję wraz z projektem umowy. W myśl § 10 umowy w sprawach nią nieuregulowanych do nawiązanego przez strony stosunku prawnego mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 września 2004 r. w sprawie przyjęcia S. O. „(...)” (Dz.U. Nr 197 poz.2032), wyżej powołane już rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia Sektorowego Programu (...) (Dz.U. Nr 207, poz.2117), rozporządzenie 1260/1999/WE z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych (Dz.Urz. UE L 161/1 z dnia 26 czerwca 1999 r.), rozporządzenie 1257/1999/WE z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie Gwarancji Rolnej (...), zmieniające niektóre rozporządzenia (Dz.Urz. UE L 160/80 z dnia 26 czerwca 1999 r.) i rozporządzenie 817/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków (...) Funduszu (...) ((...)) (Dz.Urz. UE L 153 z dnia 30 kwietnia 2004 r.).

W dniu 11 maja 2005 r. pozwany wystawił weksel in blanco wraz z deklaracją wekslową, w której upoważnił powódkę do wypełnienia weksla w każdym czasie w wypadku niedotrzymania przez beneficjenta terminu spłaty zobowiązania wobec Agencji na sumę odpowiadającą kwocie całkowitego zobowiązania wynikającego z łączącej strony umowy wraz z odsetkami, prowizjami i opłatami powstałymi z jakiegokolwiek tytułu, do opatrzenia go datą płatności według swojego

uznania oraz uzupełnienia weksla brakującymi elementami, w tym klauzulą „bez protestu”, zawiadamiając o tym fakcie pozwanego listem poleconym.

Za środki uzyskane z tytułu zawarcia powyższej umowy pozwany zakupił trzodę chlewną, której hodowlę prowadził do roku 2008. Obecnie zajmuje się wyłącznie uprawą zboża. W dniu 24 marca 2005 r. pozwany uzyskał tytuł wykwalifikowanego rolnika.

Pismami z dnia 23 stycznia 2009 i 26 czerwca 2012 r. powódka wezwała pozwanego do dostarczenia w terminie 7 dni kopii dokumentu potwierdzającego posiadane przez niego wykształcenie. W piśmie z dnia 26 lutego 2013 r. powódka poinformowała pozwanego, że w związku z niewypełnieniem przez niego zobowiązań umownych w tym zakresie uruchomiona zostanie procedura windykacji należności w kwocie 50.000 zł wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od dnia wypłaty świadczenia przez Agencję. W odpowiedzi pismem z dnia 13 marca 2013 r. pozwany podniósł, że spełnia warunek kwalifikacji zawodowych, gdyż posiada świadectwo uzyskania tytułu wykwalifikowanego rolnika oraz 3-letni staż pracy w gospodarstwie rolnym, bowiem pracował w okresie od 26 listopada 2002 do 17 grudnia 2004 roku w gospodarstwie rolnym rodziców jako pracownik fizyczny w pełnym wymiarze czasu pracy. W reakcji na to pismo powódka pismem z dnia 18 czerwca 2013 r. stwierdziła, że we wniosku o dofinansowanie pozwany nie wykazał okresów, w których podlegał ubezpieczeniu w KRUS jako domownik, nie wykazał też posiadania co najmniej 3-letniego stażu pracy w gospodarstwie rolnym. Pozwany powinien zatem, zdaniem powódki, uzupełnić wykształcenie do poziomu co najmniej średniego rolniczego lub wyższego rolniczego. Przedłożenie przez pozwanego świadectwa uzyskania tytułu wykwalifikowanego rolnika potwierdza wykształcenie jedynie na poziomie zawodowym, a nie co najmniej średnim rolniczym, a z kolei wykazany przez niego okres pracy w gospodarstwie rolnym wynosi niecałe 2 lata i 6 miesięcy.

Pismem z dnia 9 lipca 2013 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 98.747,28 zł z tytułu zwrotu dofinansowania, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania, a pismem z dnia 13 września 2013 r. wezwała go do osobistego stawiennictwa w siedzibie Oddziału (...) w celu zapłaty sumy wekslowej w kwocie 99.815,77 zł z weksla zabezpieczającego wykonanie umowy z dnia 11 maja 2005 r.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności faktyczne Sąd pierwszej instancji ocenił powództwo jako niezasadne. W obszernych rozważaniach zawierających analizę regulacji krajowej i wspólnotowej dotyczącej zasad zwrotu dofinansowania ze środków strukturalnych przyznawanych młodym rolnikom oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego na tle tych regulacji Sąd orzekający przyjął, że na gruncie omawianej sprawy do wykonania przez pozwanego umowy zawartej z powódką zgodnie z jej postanowieniami wystarczające było osiągnięcie przez niego w okresie dostosowawczym takich umiejętności i kompetencji zawodowych, jakie były wymagane w chwili podejmowania indywidualnej decyzji o przyznaniu wsparcia. Pozwany zaś bez wątplenia sprostak takiemu obowiązkowi, bowiem co najmniej od 2004 roku do chwili obecnej prowadzi działalność rolniczą, a przed jej samodzielnym rozpoczęciem przez niemal całe swoje życie miał bezpośredni związek i styczność z pracą w gospodarstwie, pomagając w pracy rodzicom. Od dzieciństwa mieszkał na wsi i był związany z gospodarstwem rolnym, którego obecnie – od wielu już lat – jest właścicielem. Sąd orzekający zważył, że co najmniej przez dwa lata przed formalną darowizną tego gospodarstwa pozwany sam podejmował w nim kluczowe decyzje gospodarcze, a aktualnie posiada kilkunastoletnie doświadczenie w tym zawodzie. Taki staż pozwala, zdaniem Sądu meriti, stwierdzić, że pozwany nabył umiejętności i kompetencje zawodowe w rozumieniu wymogów wynikających z przepisów przywoływanych przez powódkę, w tym wymogów prawa wspólnotowego. Sąd orzekający podkreślił nadto, że pozwany podjął wysiłek uzupełnienia wykształcenia i uzyskał tytuł rolnika wykwalifikowanego. Nie posiada wprawdzie dyplomu potwierdzającego wykształcenie średnie rolnicze, a jedynie wykształcenie zawodowe rolnicze, jednak w warunkach faktycznych sprawy dyplom ten świadczy również o posiadaniu przez pozwanego odpowiednich kompetencji zawodowych. Z tych względów, zdaniem Sądu pierwszej instancji, należy uznać, że pozwany prawidłowo wywiązał się z przyjętego na siebie zobowiązania umownego.

Sąd orzekający zważył, że wymagania sprecyzowane w tym zakresie przez polskiego ustawodawcę są surowsze od warunków ustawodawstwa unijnego, które wyraźnie stanowi, że restrykcyjne warunki muszą pozostawać w zgodzie z celami i wymaganiami ustanowionymi w rozporządzeniu. Program pomocowy, z którego skorzystał

pozwany, miał na celu ułatwienie młodym rolnikom założenia przez nich gospodarstw rolnych i to stanowiło podstawowy cel wprowadzenia okresu dostosowawczego. Zdaniem Sądu meriti wyeliminowanie w prawie krajowym możliwości uzupełnienia w tym okresie wymogu posiadania odpowiednich umiejętności i kompetencji zawodowych przez uzyskanie stażu pracy w gospodarstwie rolnym jest sprzeczne z celami i wymaganiami ustanowionymi w rozporządzeniu nr 1257/1999 i prowadzi do istotnego pogorszenia sytuacji młodych polskich rolników. Zdaniem Sądu orzekającego pozwany osiągnął cele, na jakie pomoc została mu udzielona, bowiem zmodernizował swoje gospodarstwo rolne i zakupił za pozyskane środki trzodę chlewną. Od momentu zawarcia umowy z powódką nieprzerwanie prowadzi też gospodarstwo rolne, wprawdzie zajmując się obecnie uprawą zbóż a nie hodowlą, jednak wynika to z konieczności dostosowania prowadzonej produkcji rolnej do zmiennych warunków rynkowych i wskazuje na kompetentne zarządzanie przez pozwanego zasobami gospodarstwa oraz podejmowanie przez niego racjonalnych decyzji.

Reasumując, w ocenie Sądu pierwszej instancji pozwany w powyższy sposób w terminie 5 lat od uzyskania wsparcia finansowego spełnił wymóg uzyskania odpowiedniej wiedzy i umiejętności do kompetentnego prowadzenia gospodarstwa rolnego, zatem umowa stron została przez niego wykonana w sposób prawidłowy. Niezależnie jednak od tego Sąd orzekający stwierdził, że w istocie pozwany już w chwili składania wniosku o przyznanie dofinansowania i w dacie zawierania umowy z powódką spełniał warunki przewidziane w załączniku do rozporządzenia z dnia 8 września 2004 r. w brzmieniu z daty składania wniosku, bowiem w latach 1987-1993 korzystał z ubezpieczenia społecznego rolników jako domownik swego ojca F. P., co wynika z przedłożonych dokumentów tego ubezpieczonego. Sąd dodatkowo wskazał, że w dacie składania przez pozwanego wniosku o wsparcie oraz w czasie zawarcia umowy wymóg 3-letniego stażu pracy nie dotyczył prowadzenia gospodarstwa rolnego, lecz jego posiadania, a pozwany wylegitymował się współposiadaniem gospodarstwa wraz z ojcem i siostrą po śmierci matki. Wprawdzie pozwany nieprawidłowo wypełnił wniosek w tej części, ale za decydujące należy uznać rzeczywiste posiadanie przez niego wymaganych kwalifikacji rolniczych, a nie sposób wypełnienia wniosku.

Dodatkowo Sąd orzekający stwierdził, że w okolicznościach niniejszej sprawy żądanie objęte pozwem ocenić należy jako sprzeczne z art.5 k.c., bowiem występując z przedmiotowym roszczeniem powódka nadużywa swojego prawa podmiotowego. Zdaniem Sądu żądanie od pozwanego zwrotu przyznanej pomocy w ustalonej sytuacji stoi w sprzeczności z zasadami słuszności, bowiem pozwany niewątpliwie posiada odpowiednie kwalifikacje rolnicze, sprostał w tym zakresie wymaganiom ustawodawcy unijnego, a przy tym cel umowy, na jaki przeznaczone były środki, został osiągnięty. Powódka oparła przy tym swoje roszczenie na postanowieniu umownym, które w umowie znalazło się na skutek dodania dalszych wymogów przez polskiego ustawodawcę. W tym stanie rzeczy, wobec ustalenia, że weksel in blanco nie został przez powódkę uzupełniony zgodnie z zawartym porozumieniem wekslowym, bowiem pozwany spełnił wymagania umowne i nie był zobowiązany do zwrotu dofinansowania powódce, na podstawie art.10, 47, 48 101 i 103 Prawa wekslowego a contrario, Sąd orzekający oddalił powództwo wskazując, że z tych samych przyczyn żądania powódki nie znajdowały także oparcia w stosunku prawnym wynikającym z umowy stron z dnia 11 maja 2005 r., co czyniło powództwo bezzasadnym również w świetle treści art.471 k.c.

Od przedstawionego wyroku powódka wniosła apelację, zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania, tj. art.233 § 1 k.p.c. w związku z art.328 § 2 k.p.c. poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, skutkujące błędną oceną przez Sąd I instancji w uzasadnieniu wyroku kwestii spełniania przez pozwanego kryteriów dostępu do pomocy w warunkach działania 1.2. „U.” S. O. „(...)”, pomimo podniesienia w pozwie oraz dalszych wystąpieniach twierdzeń i wniosków dowodowych wskazujących jednoznacznie na zakres obowiązków ciążyących na pozwanym i ich niedopełnienie przez niego,

2) naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie – art.65 k.c. oraz załącznika do rozporządzenia Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 września 2004 r. w sprawie S. O. „(...)” (część 5 działanie 1.2 U.) oraz załącznika do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia S. O. „(...)” Działanie 1.2. „ (...)” przez przyjęcie, że mimo

niedopełnienia przez pozwanego wymogu uzupełnienia wykształcenia w wyznaczonym w umowie terminie, nie powstał po stronie pozwanego obowiązek zwrotu udzielonej pomocy, pomimo braku jakichkolwiek unormowań prawnych bądź postanowień umownych mogących uzasadniać takie stwierdzenie,

3) naruszenie prawa materialnego, tj. art.5 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, wskutek błędnego przyjęcia przez Sąd I instancji, że – pomimo niewypełnienia przez pozwanego wynikającego z przepisów obowiązującego prawa i postanowień umowy zobowiązania do uzupełnienia wykształcenia – realizacja przez powódkę służącego jej wobec pozwanego roszczenia stanowi nadużycie prawa, podczas gdy przepisy prawa unijnego nakładają na powódkę skonkretyzowany obowiązek dochodzenia zwrotu kwot nienależnie pobranej pomocy finansowej, jak również poprzez odniesienie się wyłącznie do nieprzekonująco udokumentowanej sytuacji pozwanego,

4) naruszenie prawa materialnego, tj. art.65 § 2 k.c. poprzez zastosowanie wykładni celowościowej do interpretacji jednoznacznych postanowień umowy, odzwierciedlających unormowania przepisów prawa powszechnie obowiązującego,

5) naruszenie prawa materialnego, tj. art.4 ust.2 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 817/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z (...) Funduszu (...) ((...)) (Dz.Urz. UE L 153 z 30.04.2004, str.30 z późn. zm.) poprzez jego niezastosowanie, wobec przyjęcia przez Sąd I instancji, że pozwany – pomimo nieuzupełnienia wykształcenia w terminie 5 lat od daty podjęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego – nie jest zobowiązany do zwrotu powódce otrzymanej od niej pomocy,

6) naruszenie prawa materialnego, tj. art.5 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 817/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z (...) Funduszu (...) ((...)) (Dz.Urz. UE L 153 z 30.04.2004, str.30 z późn. zm.) w zw. z zapisami załącznika do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia S. O. „(...)” poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy materiał dowodowy wskazuje, że pozwany nie spełniał kryteriów dostępu do pomocy w ramach działania 1.2 „U.” S. O. „(...)”,

7) naruszenie prawa materialnego, tj. art.65 k.c. w zw. z postanowieniami w/w załącznika do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia S. O. „(...)” poprzez błędną wykładnię i zastosowanie, jak również art.6 k.c., art.1059 k.c. poprzez błędne zastosowanie i związane z tym naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art.233 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, m.in. na podstawie wykładni przepisów oraz środków dowodowych niemających zastosowania w sprawie, iż pozwany miał odpowiedni staż pracy w gospodarstwie rolnym, zwalniający go z obowiązku uzupełnienia wykształcenia, podczas gdy pozwany nie posiadał w dniu zawarcia umowy stażu pracy definiowanego odrębnie w przepisach szczególnych na użytek pomocy finansowej dla młodych rolników, a przynajmniej nie przedłożył wymaganych środków dowodowych na tę okoliczność,

8) naruszenie przepisu prawa procesowego, tj. art.207 § 2 k.p.c. poprzez oparcie się przy rozstrzygnięciu sprawy na twierdzeniach i zarzutach pozwanego przedstawionych z uchybieniem, albowiem pozwany nie złożył skutecznie w przepisany termin odpowiedzi na pozew,

9) dodatkowo naruszenie przepisu prawa procesowego, tj. art.485 § 2 k.p.c. poprzez nieuzasadnione niewydanie nakazu zapłaty w oparciu o weksel własny in blanco podpisany przez pozwanego i załączony do pozwu wraz z deklaracją wekslową i niewyjaśnienie przyczyny przekazania sprawy do trybu zwykłego.

W oparciu o powyższe zarzuty powódka wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kwoty 99.815,77 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 26 września 2013 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz opłat skarbowych od pełnomocnictwa w kwocie 34 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna. Sąd Apelacyjny podzielił przedstawione powyżej ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, uznając je za właściwą podstawę faktyczną także dla własnego rozstrzygnięcia. Nie sposób zgodzić się przy tym z podniesionym w apelacji zarzutem naruszenia art.233 § 1 k.p.c. w związku z art.328 § 2 k.p.c., ponieważ wbrew temu zarzutowi Sąd pierwszej instancji przedstawił w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku szczegółowe ustalenia faktyczne oraz wszechstronną analizę prawną w kontekście tych ustaleń, a przeprowadzenie kontroli instancyjnej orzeczenia jest w pełni możliwe.

Za bezzasadne uznał także Sąd Apelacyjny przedstawione w apelacji powódki zarzuty dotyczące naruszenia przepisów prawa materialnego.

Zasadniczy spór pomiędzy stronami sprowadzał się do odpowiedzi na pytanie, czy pozwany spełnił wymogi wynikające z zawartej przez strony umowy będącej podstawą przyznanego dofinansowania, w szczególności czy można przyjąć w warunkach sprawy, że uzupełnił wymagane wykształcenie rolnicze, którego nie posiadał w chwili zawierania wspomnianej umowy z dnia 11 maja 2005 r. Pozwany w umowie tej podał, że jest rolnikiem posiadającym własne gospodarstwo rolne i ubezpieczenie rolnicze w KRUS począwszy od dnia 17 grudnia 2004 r., to jest od dnia uzyskania prawa własności przedmiotowego gospodarstwa w drodze umowy darowizny zawartej z pozostałymi członkami najbliższej rodziny (siostrą i ojcem). Jednocześnie pozwany zadeklarował we wspomnianej umowie, że uzupełni wykształcenie rolnicze w ciągu 5 lat od rozpoczęcia prowadzenia własnego gospodarstwa rolnego, to jest do dnia 17 grudnia 2009 roku.

Niesporne jest, że w chwili zawierania umowy z powódką pozwany posiadał wykształcenie średnie nierolnicze, zdany egzamin dojrzałości i udokumentowany zawód mechanika obróbki skrawaniem oraz świadectwo z dnia 24 marca 2005 r. w zawodzie rolnika wykwalifikowanego, a ponadto nieprzekraczający granicy 3 lat stażu pracy w rolnictwie, natomiast nie legitymował się dyplomem potwierdzającym wyższe niż tylko zawodowe kwalifikacje rolnicze. Uzyskanie takich kwalifikacji w drodze uzupełnienia wykształcenia w myśl przepisów normujących udzielanie pomocy młodym rolnikom ze środków unijnych (szczegółowo przytoczonych przez Sąd pierwszej instancji) było bowiem konieczne w sytuacji, gdy w dacie zawierania umowy z powodową Agencją pozwany nie legitymował się minimum 3-letnim stażem pracy w gospodarstwie rolnym. Staż taki pozwany posiadał bowiem wówczas w wymiarze przekraczającym dwa lata liczone wstecz od daty zawarcia umowy z powódką, to jest od drugiej połowy 2002 roku. Wówczas bowiem, co nie było w sprawie kwestionowane, pozwany po opuszczeniu zakładu karnego powrócił na rolę, podjął pracę w darowanym mu następnie w grudniu 2004 roku gospodarstwie przejętym po rodzicach i podejmował w nim samodzielne już decyzje gospodarcze. Brak minimum 3-letniego stażu pracy w gospodarstwie rolnym umożliwił pozwanemu wprawdzie skorzystanie ze środków pomocowych, jednak nakładał na niego w umowie stron obowiązek przedstawienia w ciągu 5 lat dowodu uzupełnienia wykształcenia rolniczego na poziomie minimum średnim lub wyższym.

Polemika powódki z Sądem pierwszej instancji wynika z tego, że Sąd ten uznał wbrew treści przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r., iż obowiązek uzupełnienia wykształcenia może być skutecznie zrealizowany również poprzez dalszą pracę w gospodarstwie rolnym, bez jednoczesnego podwyższenia poziomu wykształcenia rolniczego potwierdzonego odpowiednim dokumentem. Bezsporne jest bowiem, że pozwany nie uzupełnił we wskazanym czasie wykształcenia i nie uzyskał świadectwa ukończenia średniej szkoły rolniczej.

W pierwszym rzędzie jednak zważyć należy na dostrzeżone także przez Sąd orzekający wadliwe wypełnienie przez pozwanego samego wniosku o udzielenie dofinansowania, a mianowicie wypełnienie tego formularza w taki sposób, z którego wynikała konieczność nałożenia na pozwanego w umowie obowiązku uzupełnienia wykształcenia z uwagi na brak odpowiedniego stażu pracy w rolnictwie przed zawarciem umowy. Pozwany, z przyczyn obecnie trudnych do miarodajnego ustalenia (według pozwanego przy wypełnianiu druku wniosku kierował się wskazówkami „dorady rolniczego” z kręgu pracowników Agencji), w ogóle nie wypełnił w tym wniosku rubryki znajdującej się w polu 13.4, w której powinien był wskazać okres, w jakim podlegał ubezpieczeniu w KRUS jako domownik rolnika (w latach i miesiącach) – (v. wniosek – K.18). Okoliczność ta miała istotne znaczenie dla określenia zakresu obowiązków umownych pozwanego w umowie o dofinansowanie zawieranej przez strony, ponieważ zgodnie z wymogami wskazywanego wyżej rozporządzenia Ministra i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. pomoc dla młodego rolnika

mogła mu być przyznana, jeśli – m.in. – posiada on odpowiednie kwalifikacje zawodowe oparte na wykształceniu lub doświadczeniu nabytym w trakcie pracy w rolnictwie lub uzupełni wykształcenie w ciągu 5 lat. Za spełniające wymóg posiadania kwalifikacji zawodowych uznano, m.in., posiadanie zasadniczego zawodowego wykształcenia rolniczego lub tytułu kwalifikacyjnego w zawodzie przydatnym do prowadzenia działalności rolniczej i co najmniej 3-letni staż pracy w gospodarstwie rolnym. Z kolei za staż pracy w gospodarstwie rolnym uznano okres, w którym wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu w KRUS jako domownik oraz czas, w którym prowadził gospodarstwo rolne.

Jak wynika z powyższego, w przypadku pozwanego, który w dacie zawierania umowy z powódką legitymował się świadectwem potwierdzającym zasadnicze zawodowe wykształcenie rolnicze, do uzyskania środków pomocowych wymagany był kumulatywnie 3-letni staż pracy w gospodarstwie rolnym, którego długość uwzględniana była do dnia wpływu wniosku o dofinansowanie. Brak takiego 3-letniego stażu istotnie nakazywał powódce postawienie rolnikowi wymogu uzupełnienia wykształcenia (a nie – uzupełnienia stażu) w ciągu 5 lat. Postawienie takiego wymogu pozwanemu w umowie zawartej przez strony było jednak w rzeczywistości zbędne i nastąpiło, jak można przypuszczać, w następstwie wadliwego wypełnienia przez pozwanego formularza wniosku o zawarcie umowy.

Należy mieć na uwadze, że w toku niniejszego procesu pozwany przedstawił uzyskane w Urzędzie Gminy (...) skany legitymacji ubezpieczeniowej KRUS ojca pozwanego F. P., który przed pozwanym był właścicielem prowadzącym gospodarstwo rolne, które od 17 grudnia 2004 roku mocą umowy darowizny stanowi przedmiot własności pozwanego (v.skany dokumentów – K.100 – 102). Wpisy dokonanych w legitymacji ubezpieczeniowej ojca pozwanego potwierdzają wskazaną przez pozwanego okoliczność, że podobnie jak matka i dwoje jego rodzeństwa był on wpisany jako domownik uprawniony do świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników. Legitymacja ubezpieczeniowa, z której fakt ten wynika, została wydana ubezpieczonemu rolnikowi (tj. ojcu pozwanego F. P.) w dniu 11 listopada 1987 r., a kolejne wpisy w tej legitymacji potwierdzają objęcie pozwanego ubezpieczeniem rolniczym w KRUS jako domownika rolnika w okresie od 11 listopada 1987 r. do 9 lutego 1993 r. Pozwany przedstawił ponadto poświadczoną kserokopię karty ewidencyjnej poboru składki na ubezpieczenie społeczne rolnika na rzecz KRUS przez Urząd Gminy (...) od ojca pozwanego F. P. (v.K.102), która to karta ewidencyjna jest skorelowana w treści wpisów dokonywanych w legitymacji ubezpieczeniowej wymienionego rolnika (K.100, 101). Dodatkowo powyższe okoliczności pozwany oraz dwaj świadkowie (w tym – jego ojciec, ubezpieczony wówczas w KRUS F. P.) potwierdzili w pisemnym oświadczeniu i zeznaniach złożonych przed Urzędem Gminy (...) pod rygorem odpowiedzialności karnej w dniu 2 grudnia 2009 r., w związku z brakiem bliższej dokumentacji w tym przedmiocie w zasobach tego Urzędu Gminy (v. oświadczenie wnioskodawcy i pisemne zeznania świadków K.103-105).

W sytuacji, gdy pozwany urodził się, co bezsporne, w dniu 11 stycznia 1974 r., w chwili wydania jego ojcu wspomnianej legitymacji ubezpieczeniowej (11 listopada 1987 r.) liczył 13 lat i 10 miesięcy. Opisywane wyżej uprawnienia domownika ubezpieczonego dotyczyły osoby bliskiej rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy (art.6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia (...). o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U.).

Biorąc pod uwagę datę urodzenia pozwanego oraz powyższe ustawowe kryterium wiekowe domownika rolnika ubezpieczonego należy stwierdzić, że wiek 16 lat, od którego korzystanie z ubezpieczenia rolniczego ojca mogło być mu zaliczone w ramach stażu pracy wymaganego do uzyskania pomocy ze środków z S. O., osiągnął on z dniem 11 stycznia 1990 r. Z tą datą zatem pozwany, w świetle przytoczonych przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, nabył status prawny domownika podlegającego ubezpieczeniu społecznemu w KRUS. W sytuacji, gdy ostatni wpis w legitymacji ubezpieczeniowej ojca pozwanego, potwierdzający uprawnienia pozwanego z tytułu ubezpieczenia społecznego w KRUS jako domownika pochodzi z dnia 9 lutego 1993 r., należy stwierdzić, że już w tej dacie pozwany wykazywał się ponad 3-letnim stażem pracy w gospodarstwie rolnym, wywodzonym z korzystania z ubezpieczenia rolniczego w KRUS w takim charakterze. Późniejsze ponad 2 lata faktycznej pracy w gospodarstwie rolnym ojca – od powrotu z zakładu karnego w 2002 roku do daty złożenia wniosku o przyznanie dofinansowania (tj. 17 kwietnia 2014 r. – v. prezentata Agencji na wniosku – K.96), uzasadnia stwierdzenie, że w dacie składania tego wniosku pozwany był w stanie wykazać się znacznie dłuższym niż minimalnie wymagany 3-letni stażem pracy w gospodarstwie rolnym.

Jednoczesne posiadanie świadectwa uzyskania kwalifikacji zawodowych rolniczych na podstawowym poziomie (v. świadectwo zawodowe rolnika z dnia 24 marca 2005 r. – K.49) uprawniało go do uzyskania dofinansowania bez konieczności uzupełniania wykształcenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w sytuacji, gdy pozwany w istocie spełniał wymogi ustawowe w tym zakresie już w chwili złożenia wniosku, a tym samym – w dacie zawarcia umowy z powódką, co podniósł i wykazał w sposób wiarygodny w toku niniejszego postępowania, to roszczenie powódki o zwrot dofinansowania z uwagi na nieuzupełnienie tych wymogów nie zasługuje na uwzględnienie. Już z tej przyczyny zaskarżony wyrok odpowiada prawu, zatem apelację strony powodowej należało oddalić w oparciu o przepis art.385 k.p.c.

Niezależnie od powyższego Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą apelację podziela rozważania prawne Sądu pierwszej instancji dotyczące oceny wymogów stawianych rolnikom zamierzającym skorzystać ze środków pomocowych w związku z rozpoczęciem działalności rolniczej w prawie polskim, jako bardziej rygorystycznych aniżeli w stosownych przepisach prawa wspólnotowego. Porównanie tych wymogów w krajowym i unijnym porządku prawnym prowadziło do konkluzji, wyrażonej w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r. (II CSK 188/13 – OSNC z 2014 r., nr 12, poz.125 – LEX nr 1441472), wedle której „warunek ustanowiony w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupelnienia S. O. „(...)” (Dz.U. Nr 207, poz.2117), zgodnie z którym uzupełnienie – w okresie pięciu lat od rozpoczęcia działalności – braku odpowiednich kwalifikacji zawodowych może nastąpić wyłącznie przez uzyskanie wykształcenia określonego w załączniku nr 2 do tego rozporządzenia, a nie przez uzyskanie stażu pracy w gospodarstwie rolnym, jest niezgodny z wymaganiami ustanowionymi w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z (...) Funduszu (...) ((...)) oraz zmieniającego i uchylającego niektóre rozporządzenia (Dz.U. UE L 1999 r., nr 160, poz.80 ze zm.)”. Sąd Najwyższy wskazał, że porównanie odnośnych regulacji zawartych w prawie krajowym i w prawie wspólnotowym prowadzi do wniosku, iż w prawie krajowym, odmiennie niż w prawie unijnym, wyłączono możliwość uzupełnienia przez młodego rolnika wymagania odnoszącego się do umiejętności i kompetencji zawodowych przez uzyskanie, w okresie pięcioletnim liczonym od dnia podjęcia prowadzenia gospodarstwa, stażu pracy w gospodarstwie rolnym, przewidując możliwość uzupełnienia tych wymagań wyłącznie w drodze uzupełnienia wykształcenia. Taka regulacja jest trudna do pogodzenia z celami i wymaganiami określonymi w rozporządzeniu nr 1257/1999 i – jak trafnie ocenił to Sąd Najwyższy – prowadzi do istotnego pogorszenia sytuacji młodych rolników w Polsce, stawiając ich w gorszym położeniu w porównaniu do rozpoczynających samodzielne prowadzenie gospodarstwa młodych rolników z innych krajów członkowskich Wspólnoty.

Z powyższych względów, kierując się analogiczną argumentacją należy uznać, że zasada pierwszeństwa prawa unijnego uzasadniała odstąpienie od zastosowania tego warunku w sytuacji, gdy w świetle ustaleń faktycznych niniejszej sprawy pozwany w okresie pięciu lat od daty zawarcia umowy z powódką samodzielnie prowadził swoje własne gospodarstwo i był objęty ubezpieczeniem społecznym rolników, a ponadto wcześniej już (przed zawarciem spornej umowy) legitymował się wykształceniem średnim nierolniczym oraz zasadniczym zawodowym wykształceniem rolniczym, zaś przyznane mu środki pomocowe przeznaczył na cele, na jakie została mu udzielona pomoc z funduszy unijnych. Gdyby nawet zatem, jak chce powódka, przyjąć, że pozwanego zgodnie z (błędnie określoną) literą umowy obciążał wymóg uzupełnienia kwalifikacji zawodowych rolniczych poprzez wykształcenie wyższe od już posiadanego, to względem na słusznie zastosowaną przez Sąd pierwszej instancji wykładnię celowościową nakazywałby podzielenie przedstawionego wyżej stanowiska i oddalenie powództwa również z tej przyczyny. Tym samym za zbędne i bezprzedmiotowe uznać należy rozważania trafności zarzutów apelacji odnoszących się do naruszenia przez Sąd pierwszej instancji przepisu art.5 k.c. Przepis ten nie miał bowiem w sprawie zastosowania o tyle, że w pierwszym rzędzie pozwany spełniał wymogi przyznania pomocy ze środków wspólnotowych przeznaczonych dla młodych rolników już w chwili zawarcia umowy z powódką, co wykazał w niniejszym postępowaniu, a po wtóre restrykcyjność regulacji rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w tej mierze, w stosunku do rozporządzenia (WE) nr 1257/1999 usprawiedliwiała przyjęcie, że w istocie pozwany, poprzez dalszy nieprzerwany staż pracy w gospodarstwie rolnym spełnił należycie warunki kontraktowe w zakresie nabycia odpowiedniej wiedzy

i umiejętności zawodowych, zgodnie z art.8 ust.1 tego rozporządzenia (WE). Odwołując się ponownie do stanowiska Sądu Najwyższego z wyroku z dnia 23 stycznia 2014 r. stwierdzić należałoby, że odmienna ocena roszczenia powódki prowadziłyby do naruszenia art.91 ust.3 Konstytucji RP i art.288 w związku z art.2 Traktatu dotyczącego przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej. W myśl tych ostatnich przepisów bowiem rozporządzenia uchwalane przez instytucje Unii mają zasięg ogólny, wiążą w całości i są bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Wprawdzie zatem powódka zasadnie odwoływała się do ustanowionej w rozporządzeniu (WE) koniunkcji dwóch kryteriów przyznania dofinansowania młodemu rolnikowi, tj. wymogu posiadania: (a) dostatecznej wiedzy i (b) umiejętności zawodowych, to zgodzić się należy z wyżej przytoczonym zapatrywaniem Sądu Najwyższego, że spełnienie tych wymogów może co do zasady nastąpić nie tylko poprzez zdobycie wykształcenia rolniczego na określonym poziomie, ale również w drodze długotrwałej praktyki w wykonywaniu zawodu rolnika. Z uwagi na przedstawienie przekonującej argumentacji prawnej w omawianej kwestii przez Sąd Najwyższy w powołanym wyroku z dnia 23 stycznia 2014 r. oraz podzielenie tej argumentacji przez skład Sądu Apelacyjnego rozpoznający niniejszą apelację, Sąd odwoławczy uznał za niecelowe wystąpienie w tej mierze z pytaniem prawnym, o co wniosła strona skarżąca w apelacji.

Jako niezasadny jawi się też zarzut skarżącej dotyczący naruszenia przepisu art.485 § 2 k.p.c. przez to, że Sąd pierwszej instancji nie wydał w niniejszej sprawie nakazu zapłaty z weksla niezupełnego wystawionego przez pozwanego, uzupełnionego przez powódkę. Sąd pierwszej instancji władny był bowiem, na mocy art.486 § 1 k.p.c., stwierdzić brak podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu nakazowym. Nie znalazł również Sąd Apelacyjny podstaw do podzielenia zarzutu naruszenia prawa procesowego w postaci art.207 § 2 k.p.c. Odpowiedź na pozew złożona została przez pozwanego po terminie, przez co uległa zwrotowi (v. zapis w protokole rozprawy – K.91-92). Jednocześnie Sąd orzekający skorzystał ze swojej prerogatywy i określił pozwanemu termin do złożenia pisma przygotowawczego w sprawie, zgodnie z art.207 § 3 k.p.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego takie zachowanie Sądu wobec pozwanego, działającego w sprawie samodzielnie bez pełnomocnika, było prawidłowe i nie zachodziły przeszkody do wzięcia pod uwagę argumentacji i dowodów przedstawionych przez pozwanego – tak w piśmie procesowym, jak i w ramach dowodu z przesłuchania stron, na odporcie stanowiska przeciwnika procesowego.

Reasumując, prawidłowo Sąd pierwszej instancji orzekł o oddaleniu powództwa uznając, że powódka nie wykazała istnienia wierzytelności objętej sumą wekslową, na jaką został uzupełniony weksel in blanco wystawiony przez pozwanego w związku z zawartą przez strony umową. Wobec braku podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku zgodnie z wnioskiem apelacji na zasadzie art.385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

SSA Barbara Lewandowska SSA Jakub Rusiński SSA Dariusz Janiszewski